

Amerykanów z ich historią, religią, kulturą źródłową, jednym słowem z korzeniami.

Spośród trzech wyrażonych metaforycznie dominujących koncepcji kształtu Stanów Zjednoczonych jako narodu, a mianowicie tygla (*melting pot*)²⁰, zupy pomidorowej (*tomato soup*)²¹ i sałatki (*mixed salad*)²², Samuel Huntington zdecydowanie opowiada się, za zwanym *tomato soup*, modelem kulturowej asymilacji. Jego jasno określone stanowisko jest o tyle zaskakujące, że znacząco odstaje od standardów utrzymywanych w poprzednich pracach. Chłodne i racjonalne sądy, realizm i brak ideologizmu w pewnych momentach przycmione wydają się być sentymentalizmem i osobistym zaangażowaniem. Mimo przedstawienia w *Who are we?* różnych stron debaty, wielu aspektów zagadnienia tożsamości amerykańskiej i imigracji, Huntington nie ukrywa swego przywiązania do anglo-protestanckiej kultury, tradycyjnych amerykańskich wartości, zasad Amerykańskiego Kredo, patriotyzmu i wizji USA jako wyjątkowego i silnego kra-

ju. Przekonany o tym, że to asymilacja była źródłem sukcesów Stanów Zjednoczonych i ich potęgi stanowczo wyraża swoje zaniepokojenie zarysowującą się perspektywą znalezienia się w przyszłości w mniejszości, jako przedstawiciel WASP.

■ Dominika Kosiewicz-Wawrzonkowska

Erhard Cziomer, Lubomir W. Zybliekiewicz, *Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych, wydanie drugie rozszerzone i uaktualnione*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, ss. 463.

Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych autorstwa dwóch profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego – Erharda Cziomera i Lubomira W. Zybliekiewicza jest podręcznikiem akademickim skierowanym przede wszystkim: do studentów stosunków międzynarodowych i politologii, do wykładowców uczelni prowadzących ćwiczenia i wykłady z międzynarodowych stosunków politycznych i również do wszystkich pozostałych osób zainteresowanych szeroko pojętą tematyką.

Książka składa się ze wstępu i pięciu części. Autorzy przedstawili tutaj najbardziej istotne kwestie problemowe dotyczące międzynarodowych stosunków politycznych. Pierwsza część składa się z dwóch rozdziałów i ma charakter naukowo-metodologiczny. Pierwszy rozdział został poświęcony stosunkom międzynarodowym, jako dyscyplinie badawczej (prekursorzy; narodziny dyscypliny i idealizm; realizm; modernizm przeciw tradycjonalizmowi; neorealizm, strukturalizm i pluralizm, racjonalistyczny

²⁰ Według tej koncepcji Amerykanie to nowy naród stworzony przez połączenie różnych narodowości i kultur, to ludzie stopieni w nową rasę.

²¹ To zwany inaczej model anglo-konformizmu (*Anglo-conformity*), model kulturowej asymilacji. Opiera się na założeniu, że imigranci wnosząc swoje specyficzne zwyczaje do nowego społeczeństwa „rozpuszczają się” w kulturze dominującej. Używając terminologii kulinarnej rozpuszczają się w zupie, ale wzbogacają ją dodając swój niepowtarzalny smak.

²² To model kulturowego i etnicznego pluralizmu, wizja Stanów Zjednoczonych zróżnicowanych, składających się z grup ludzi o tożsamościach zdeterminowanych pochodzeniem etnicznym, opierających się na przodkach a nie na kulturze. USA to kosmopolityczna federacja narodowych kolonii.

konsensus i jego przeciwnicy), drugi zaś metodom badań tej dziedziny nauki (pozytywizm, współczesne alternatywy pozytywizmu w filozofii wiedzy, próba wniosków). Następna część dotyczy uczestników stosunków międzynarodowych. Poszczególne cztery rozdziały tej części przedstawiają uczestników: państwa; narody i religie; organizacje międzynarodowe i korporacje wielonarodowe. Część trzecią Autorzy poświęcili systemowi międzynarodowemu. W ramach tej części zaprezentowano zagadnienia dotyczące struktury i ewolucji systemu międzynarodowego, polityki zagranicznej państwa, władzy międzynarodowej i bezpieczeństwa międzynarodowego. Czwarta część omawia problemy globalne, takie jak: międzynarodowy ład polityczny; ludność, żywność i zasoby surowcowe; strukturę i funkcjonowanie współczesnej gospodarki światowej; ochronę środowiska naturalnego i zdrowia; konflikty międzynarodowe i międzynarodowe aspekty ochrony praw człowieka. Ostatnia część dotyczy Europy jako systemu regionalnego (pojęcie regionu i regionalizmu, Integracja Europejska, Wspólnota Atlantycka, Europa Środkowo-Wschodnia, Rosja i Wspólnota Niepodległych Państw, KBWE/OBWE, miejsce i rola Polski w systemie regionalnym Europy).

W stosunku do wydania pierwszego, obecne wydanie zostało poszerzone o dwa rozdziały. Pierwszy dotyczy międzynarodowego ładu politycznego, w którym E. Cziomer zawarł bardzo ważny element wpływu wydarzeń z 11 września 2001 roku na kształtowanie się tegoż ładu w XXI wieku. Drugi został poświęcony globalizacji, w którym L. Zyblikiewicz zdefiniował jej pojęcie i per-

spektywy rozwoju tego zjawiska. Świadczy to o właściwym doborze przez Autorów, zachodzących i najważniejszych wydarzeń międzynarodowych. W rozdziale odnoszącym się do implikacji wydarzeń z 11 września 2001 roku E. Cziomer zwrócił na istotne i bardzo aktualne zjawisko – legalność wojny, co jest bezpośrednio związane z akcją podjętą przez USA i Wielką Brytanię przeciwko irackiemu dyktatorowi Saddamowi Husajnowi i jej konsekwencjami. Autor wskazał, iż brak mandatu ONZ na działanie w Iraku podważa „istniejące prawo i ład międzynarodowy, przyczyniając się do powstania anarchii i chaosu w systemie międzynarodowym” (s. 187). Sporo miejsca zostało poświęcone następstwom amerykańsko-brytyjskiego działania w Iraku. Autor przedstawił tutaj opinie zarówno zwolenników, jak i przeciwników tej interwencji oraz uzupełnił to o krótką analizę możliwych zachowań krajów Europy Zachodniej wobec USA w obliczu międzynarodowych działań Stanów Zjednoczonych na całym świecie (s. 189).

Jak sam tytuł wskazuje, że jest to zarys stosunków międzynarodowych, w związku z tym Autorzy skoncentrowali się na kwestiach fundamentalnych i dokonali uznanej przez siebie selekcji tematycznej. Dobór tematyczny nie budzi zastrzeżeń (zaletą tego podręcznika jest bardzo treściwe przedstawienie kwestii problemowych bez zbędnego rozszerzania tematu o sprawy mniej istotne lub oboczne), jedynie poza rozdziałem pierwszym części pierwszej i częścią piątą, która jak już wcześniej wspomniano, została poświęcona regionalizmowi europejskiemu. Tutaj można postawić pytanie dlaczego tylko regionalizm europejski? Z pewnością

z naszego – polskiego punktu widzenia jest on dla nas elementarny, ale można żałować, iż nie ma ani jednego rozdziału odnoszącego się do rozwijającego się regionu Dalekiego Wschodu z Chińska Republika Ludową na czele. Rozdział pierwszy dotyczący teorii stosunków międzynarodowych, nie zawiera nic nowego w porównaniu z wydaniem poprzednim. Wiadomo jednak, iż stosunki międzynarodowe nie są *constans* i tak samo dyskurs teoretyczny jest permanentny, skutkiem czego są nowe teorie, choćby w wymiarze cząstkowym.

W ogólnej ocenie, podręcznik jest bardzo przejrzysty, a konstrukcja jego jest spójna. Zakres tematyczny podręcznika relatywnie odpowiada tematyce zajęć, jaka jest poruszana przez prowadzących przedmiot: „międzynarodowe stosunki polityczne”. Biorąc pod uwagę fakt, że w ostatnim czasie w polskiej literaturze akademickiej z dziedziny stosunków międzynarodowych pojawiło się kilka podręczników do tego przedmiotu, osobiście uznaję ten podręcznik za jeden z lepszych w polskiej literaturze przedmiotu.

■ *Rafał Ożarowski*

Giampaolo R. Capisani, *Nowe państwa Azji Środkowej*, tłum. M. Czekanski, A. i M. Falkowscy, L. Włodek, K. Ptasinski, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2004, ss. 361.

Książka G. R. Capisaniego to efekt kilkuletnich badań autora prowadzonych w oparciu o stypendium udzielone przez Ecolé des Hautes Etudés en Sciences Socialés w Paryżu. Pierwsze wydanie włoskie ukazało się w 1998 roku, a w latach następnych praca

została przetłumaczona na kilka innych języków. W zamyśle autora miała ona przybliżyć czytelnikowi, zwłaszcza włoskiemu nie tylko współczesne problemy regionu byłej radzieckiej Azji Środkowej, ale i jej niełatwe i skomplikowane dzieje. Jak pisał sam Capisani – zagadnienie zupełnie we Włoszech nieznanne, a także dla tamtejszego czytelnika bardzo odległe. Mimo iż pięć świeżo niepodległych od 1991 roku państw stało się pełnoprawnymi członkami wspólnoty międzynarodowej, to wówczas stanowiły one jeden z najmniej znanych regionów na świecie.

Konstrukcja książki to pięć rozdziałów, z których każdy dotyczy jednego z państw: Kazachstanu, Uzbekistanu, Turkmenistanu, Tadżykistanu i Kirgistanu. W każdym z rozdziałów autor starał się ukazać możliwie najszerszej wspomniane kraje pod kątem ich historii od czasów najdawniejszych po współczesność. Bardzo ciekawa z punktu widzenia współczesności jest także obszerna analiza problemów gospodarczych, religijnych, a także w niektórych przypadkach etnicznych. Również w każdym rozdziale G. R. Capisani prezentuje czytelnikowi bardzo skomplikowany proces transformacji ustrojowej, a także kwestie tworzenia tożsamości narodowej, tradycje, zwyczaje poszczególnych ludów i narodów i bardzo dynamiczną niekiedy „reislamizację”.

Dobrym pomysłem autora (i polskiego wydawcy) okazało się zamieszczenie przy każdym z opisywanych krajów barwnej mapki, których zaletami są szczególność (jednakże bez przeładowania treści), czytelność, dobra kontrastowość i obowiązujące aktualnie nazewnictwo. Akurat ta kwestia jest szalenie istotna z uwagi na bardzo głę-